

KEMAL KIRAR

NE ÜLEN BU?!

Türkçenin güzellikleri üzerine

DESTEK YAYINLARI: 549

EDEBİYAT: 204

NE ÜLEN BU?! / KEMAL KIRAR

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Yayın Koordinatörü: Erol Hızarcı

Editör: Kemal Kirar

Kapak Tasarım: İlknur Muştı

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Destek Yayınları: Nisan 2015

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-9913-59-1

© Destek Yayınları

Harbiye Mah. Maçka Cad. Narmanlı Apt. No. 24 K. 5 D. 33 Nişantaşı / İstanbul

Tel.: (0) 212 252 22 42

Fax: (0) 212 252 22 43

www.destekyayinlari.com

info@destekyayinlari.com

[facebook.com/ DestekYayinevi](https://facebook.com/DestekYayinevi)

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset - Nazlı Koçak

Sertifika No. 29652

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad.

Odin İş Mrk. B Blok No. 403/2

Zeytinburnu / İstanbul

KEMAL KIRAR

NE ÜLEN BU?!

Türkçenin güzellikleri üzerine

İÇİNDEKİLER

KELİMELEERDEYİM	15
Merhaba	17
Argo	19
Burma ve Abuk-Sabuk Üzerine.....	21
Efendi-Auto	23
Egemen.....	25
Eninde-Boyunda	27
Etek	29
Fazilet-Erdem	31
31!	33
Burnoti	35
Dijital	36

Kerteriz-Gps	38
İmza-Mazi.....	41
Hamarat Profesör	42
Hayda Bre!	44
Kaltak.....	46
Kanepe	48
Kerata.....	50
Magazin	52
Miyoplara Mercimek!	55
Müjde!.....	57
Müsamaha-Tolerans-Hoşgörü.....	59
Müsevvid-Mübeyyiz.....	61
Nostalji.....	63
Ornamental.....	65
Özdil.....	68
Parantez (Ayaç)	71
Perküsyon.....	73
“Salı Sohbetleri”nde “Fındık” Mevzuu	75
Terbiye.....	79
Sepa.....	81
Enterval, Okul, Sınav	83
Taktir-Takdir	85

Tav.....	86
Teknik - Tekne.....	88
Az mı Çile Çektik!.....	90
Tükenmez.....	93
Arkanı Kolla!.....	95
Güler Yüz Tatlı Dil.....	97
Leb Demeden Leblebi!.....	99
Göbek Çatlatma.....	103
Taş Çıkarmak.....	104
Verba Volant.....	106
İmambayıldı.....	108
Dilberdudağı.....	111
[Sic].....	114
ANEKDOTLAR/FIKRALAR.....	119
Halk Etimolojisi.....	116
Ayrı mı Yazalım Bitişik mi?.....	121
Noktalama (T)imi.....	124
Büyük Pazarlık!.....	126
Aman Dil!.....	128
Dil ve Toprak.....	130
Yunus Emre ve Dil Üzerine.....	132

Ben Kimleri Sevdim.....	134
Akıllı Hırsız.....	136
Altından Ev	138
19 Kasım 1938: Dolmabahçe'den Karaköy'e	140
Ringa Denizi'nde Oltacılık	142
Malherbe, Ahmed Agâh ve Seslerin Tenevvüü.....	145
Çarşamba Toplantıları	150
Gazi Hz. ve Neyzen Baba Üzerine	153
İstanbul Kabadayıları	155
Değer Bilmezlik mi?	159
Edebiyatta Ebat!.....	163
Galata.....	165
Hızlandırılmış Oltacılık Kursu.....	167
İlmiye Tatlısı	172
Karadenizliyim Beyav!	174
Koca Sinan Âşık Olursa.....	179
Manevranın Böylesi	182
Marmara'da İki İnci... ..	185
Kahve Üzerine Bir Hayal Çalışması	189
Peder Valentine'den Mektup Var!	191
Püf Noktası.....	194

Randevu	197
Üç Kıta.....	199
Boş İçmeyelim Bari!	201
Şimdiki de Futbol mu!	204
Mekânımız, Ulu Mimarımız Koca Sinan'ın Baskın Teftişine Maruz Kalmıştır.....	207
Reklamcı Tavuklar	214
Hedef Kitle ve “Tıttak Kundura”	217
Tiyatro ve Güzel Konuşma.....	221
Yalnız Benim Ol!.....	223
Yıldız Tabya'dan Yallah!.....	225
BİYOGRAFİLER	229
O Kimdi?	231
Adalet ve Cumhuriyet	234
Doktor Cemal Amcamız	237
Kaymak Dede	240
Seneler Evvelden Hoc'anım	242
Mülümcü Nail!.....	245
Vecdi Bey ve Üç Genç.....	248
Beni Yanıltmazlar!.....	251

İstanbul'a Has Kabadayılığın	
Son Numunesi	254
Aksaraylı Prens Müştak	254
Prens'in Yemini	258
Âleme Son Nokta	262
ÜÇLEMELER	267

...

Manayı tesadüfe bırakmayan ve başka türlü anlaşıl-
maya imkân tanımayan bir kurallar bütününe sahip olan
güzel Türkçemizin incelikleri hepimizi büyülüyor... Bazı
kelimeler, anlam genişlemeleriyle bizi bambaşka limanlara
sürüklüyor...

*

Kitabımda, farklı mana örgüleriyle sarmalanan keli-
meler, zamanın ruhuna sahip olan anekdotlar/fıkralar ve
-eskilerin deyişiyile- nevi şahsına münhasır (*sui generis*) kişi-
oğullarının biyografilerini okuyacaksınız... Son sayfalara da
mini bir “üçlü lügatçe” koydum...

*

Yahya Kemal Beyefendinin her gün hatırımda olan bir
sözünü şuracığa yazmazsam bir şey eksik kalacak gibi:
“Bu dil, ağızımda annemin sütüdür.”

Kemal KIRAR

Ne Ülen Bu?!

Zahireci Refi', Nazilli pazarında sakın sakın adımlarken gözü bir tezgâha takılır; üzeri halı kaplı bir yumurtaya benzeyen ve daha evvel görmediği -*kendine göre*- bu garip şey'i merak eder ve sorar:

-Ne ülen bu?

-Kivi beyim...

-Kaçaymış ülen bu?

-Otuz lira beyim...

-Ne ülen bu!

Türkçenin ne denli teshirli bir dil olduğunu anlatmak için, bu kısacık anekdot yeter de artar bile!...

Dikkat isterim, Refi' Amcanın iki cümlesi de soru edatıyla kurulu olmasına rağmen -*gördüğünüz gibi*- noktaları farklıdır. İlkinde, pazarcıya cevap aradığı bir soru yöneltmiş (*ve cevabını almış*), ikincisinde ise şaşkınca bir nidada bulunmuştur.

Cevap beklemeyen (*cevabı bilinen de diyebiliriz*), sadece anlatımı zenginleştirmek/süslemek için sorulan sorulara “retorik soru” dendiğini biliyoruz... Bu nükteli anekdot, “retorik soru”ya şahane bir örnek teşkil etmektedir. Ma-

nayı tesadüfe bırakmayan bu muhteşem dili -*özellikle*- konuşanlar için, “Dil portesinde yirmi dokuz notayla âdetâdâns ediyorlar” desem, inanın bana hiç de abartmış olmam!...

Bizim bildiğimizi Refi’ Amca bilmeyecek değil ya!

Hoş kalın!...

KELİMELEERDEYİM

MERHABA

“Merhaba” kelimesini ilk sıraya koymamdaki amaç, elbette sizi ilk yazımla selamlamak içindir; ama kelimenin anlam içeriğiyle ilgili bir sebep daha var ki emin olun bunu öğrendiğinizde pek sevineceksiniz!

Evvela etimolojisi...

Dilimize Arapçadan gelip yerleşen “merhaba” (*rhb*) kelimesinin kökeninde “genişlenin”, “yeriniz cennet olsun, yeriniz rahat, geniş olsun” gibi anlamlar yüklüdür. Buraya kadar enteresan bir durum yok, diyebilirsiniz; ama birazdan olacak!

Özellikle köy kökenliler, şöyle bir olaya çok kez şahit olmuştur: Bir kahvehaneye, “selamünaleyküm” diyerek giren kişi, kısa bir süre sonra (*oturduktan sonra*), bakışını yakaladığına “merhaba” der ve karşılığını da aynı şekilde alır; yani, “oturduğun yer geniş, rahat olsun” anlamında söylediği bu kelimeyle, samimi bir iyi niyet mesajı da vermiş olur karşısındakine...

Acaba köydeki Rüstem Ağa, etimolojisini bilerek mi “merhaba” der karşısındakinin gözlerinin içine bakarak:

hem de kelimenin köken anlamına uygun olarak ve illaki oturduktan sonra! Herhalde değil... Değil ama doğrusunu, dosdoğrusunu söylemiş olur. Önemli olan da kelimenin kavram karşılığını tam olarak vermek değil mi zaten! Edebiyatçı değilseniz ve eğer dil ile ilgili özel çalışmalarınız da yoksa, kelimeleri yerli yerinde kullanmaktan gayrı nasıl bir göreviniz olabilir ki!

Rahat koltuklarınıza kurulup diğer yazılarımı okumaya başlamadan evvel, hepinize, bir kez daha merhaba!...

ARGO

“Argo” kelimesinin -çeşitli kaynaklardan derlediğim- kökenine doğru bir yolculuğa çıkıyoruz...

Ortaçağ Felemenkçesinde, kapı kapı dolaşan berduşlara “guit” denirmiş. Kelime, daha sonra Fransızcada “gueux” halini almış ve nihayet, “argot” türevine kavuşmuş. (“mandat” ve “bidet”de olduğu gibi, son harfi okumayacaksınız elbette.) XVII. asırda, “argoiter” isimli bir dilenciler birliğinden (!) de söz edilir.

Edebiyatın Gizli Dili

“Argo”ya, en kestirme tabirle: “Bir meslek ya da topluluğun gizli dili”, günümüzde kullanımını düşündüğümüzde ise “Külhanbeylere mahsus dil” diyebiliriz. Latince ve Rusça da dahil olmak üzere 10’a yakın dilde (belki daha da fazladır!) kaynak malzemeyi doğrudan kullanabilen, mukayeseli tarihin efsane ismi İlber Ortaylı’nın *İstanbul’dan Sayfalar*’ında, “İstanbul argosu”nda kullanılan şöyle bir söze tesadüf ettiydim: “Aftos, piyanço cuntada cızlamı